

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 125/04-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. júla 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Mazáka v konaní o sťažnosti L. M., bytom P., zastúpenej advokátom JUDr. R. B., K., ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 141/01, za účasti Okresného súdu Prešov, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo L. M. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 141/01 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Prešov p r i k a z u j e v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 141/01 konať bez zbytočných priet'ahov.

3. L. M. n e p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie.

4. Okresný súd Prešov je povinný zaplatiť L. M. trovy právneho zastúpenia v sume 8 796 Sk (slovom osemtisícšesťdesiatšesť slovenských korún) na účet jej právneho zástupcu, advokáta JUDr. R. B., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 125/04 zo 16. apríla 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť L. M., bytom P. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 141/01.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka podala 6. marca 2000 okresnému súdu návrh na vydanie platobného rozkazu o zaplatenie 22 200 Sk. Napriek tomu, že od podania návrhu okresnému súdu uplynuli necelé štyri roky, nebolo v jej právnej veci do doručenia sťažnosti ústavnému súdu konanie právoplatne skončené.

Sťažovateľka uviedla, že pred podaním sťažnosti ústavnému súdu listom z 25. marca 2003 žiadala okresný súd o nariadenie termínu pojednávania a listom z 26. januára 2004 sa obrátila na predsedu okresného súdu vo veci prieťahov v predmetnom konaní.

Sťažovateľka sa domáha, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní v konaní o jeho sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„1. Základné právo sťažovateľky, právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, zaručené ustanovením článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, v konaní vedenom na Okresnom súde v Prešove sp. zn. 15 C 141/01, porušené bolo.

2. Okresnému súdu v Prešove prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 141/01 konal bez zbytočných prietáhov.

3. Sťažovateľke priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 50 000 Sk.

4. Okresný súd v Prešove je povinný nahradiť sťažovateľke trovy konania vo výške 8 796,- Sk (slovom osemtisíc sedemsto deväťdesiat šesť slovenských korún) do 15 dní od právoplatnosti nálezu na účet advokáta JUDr. R. B., so sídlom K., účet vedený v Unibanke a. s. , č. ú. 6549395/1200.“

Predseda okresného súdu podaním sp. zn. U 3006/04 doručeným ústavnému súdu 24. mája 2004 predložil k prijatej sťažnosti vyjadrenie, v ktorom uvádza:

„Konanie vedené na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 15 C 141/01 je skutkovo zložitou vecou, keďže žalobkyňa (sťažovateľka) tvrdila poskytnutie záruky na výrobok dlhšej, ako je zákonná, čo bolo spojené s rozsiahlejším dokazovaním, a to aj u zaniknutých firiem.

Vo veci 15 C 141/01 boli vykonané tieto procesné úkony:

6. 3. 2000 - podaná žaloba (pôvodne pod sp. zn. Ro 735/00)

2. 5. 2000 - výzva na zaplatenie súdneho poplatku

10. 5. 2000 - zaplatený súdny poplatok

22. 5. 2000 - vydaný platobný rozkaz

6. 10. 2000 - odpor proti platobnému rozkazu

23. 11. 2000 - referát na preradenie do registra C

13. 6. 2001 - spis preradený do registra C pod sp. zn. 15 C 141/01

13. 12. 2001 - referát, vytýčený termín pojednávania na deň 28. 1. 2002; vz. 4 na zaplatenie súdneho poplatku za odpor

28. 1. 2002 - pojednávanie, z dôvodu závady v doručení predvolania u odporcu odročené na deň 18. 2. 2002

18. 2. 2002 - pojednávanie, pripustená zámena účastníkov na strane žalovaného, výsluch účastníkov, odročené na deň 21. 3. 2002
11. 3. 2002 - zaslanie podkladov žalobkyňou
21. 3. 2002 - pojednávanie, odročené na 15. 4. 2002 za účelom vyžiadania správy od SOI
8. 4. 2002 - správa od SOI
15. 4. 2002 - pojednávanie, odročené na neurčito za účelom vyžiadania správy od Concept a. s. Žilina
3. 9. 2002 - referát, vyžiadanie správy od Linea D, výroba nábytku
13. 9. 2002 - správa od Linea D
23. 9. 2002 - referát, žiadané výpisy z OR na firmy Concept a. s. a Elmos a. s.
28. 1. 2003 - referát, žiadaná správa od Elmos a. s.
31. 3. 2003 - referát, urgencia správy
15. 5. 2003 - referát, urgencia doručovaná správkyni konkurznej podstaty Elmosu
28. 5. 2003 - referát, žiadaná Komora komerčných právnikov SR o oznámenie nového sídla komerčnej právničky - správkyně konkurznej podstaty
13. 6. 2003 - referát, urgencia správy doručovaná na novú adresu
31. 7. 2003 - referát, opätovná urgencia
1. 8. 2003 - správa od správkyně konkurznej podstaty
17. 3. 2004 - referát, vytýčený termín pojednávania na deň 3. 5. 2004
3. 5. 2004 - pojednávanie, vyhlásený rozsudok

Pri prejednávani veci nevznikli prekážky v zmysle § 107 a nasl. O. s. p.

Sťažovateľka, ktorá podala žalobu dňa 6. 3. 2000, označila v tejto nesprávne žalovaného a k procesnej úprave došlo až na pojednávani dňa 18. 2. 2002. Dovolím si upriamiť pozornosť Ústavného súdu na to, že sťažovateľka od začiatku konania disponovala listinnými dôkazmi, z ktorých jednoznačne vyplývalo, že označenie je len obchodným označením, pod ktorým podniká určitá fyzická osoba. Bolo len a len jej povinnosťou zistiť, ktorá fyzická osoba to je a túto označiť správne. Prieťahy vo veci od 6. 3. 2000 do 18. 2. 2002 tak spôsobila svojim konaním.

Súd sa pokúšal v čase od 3. 9. 2002 do 1. 8. 2003 zabezpečiť stanovisko k dôkazu predloženému sťažovateľkou, čo nie je možné považovať za prieťahy zo strany súdu.

Od 1. 8. 2003 do 17. 3. 2004 je väčší časový priestor, kedy súd nekonal a tak ponechám na zváženie, či ide o zbytočný priesťah.“

Podaním doručeným ústavnému súdu 3. júna 2004 sa právny zástupca sťažovateľky vyjadril k stanovisku predsedu okresného súdu takto:

„Sťažovateľka sa domnieva, že aj z vyjadrenia predsedu okresného súdu vyplýva, že súd nekonal vo veci bez zbytočných priesťahov. Základnou povinnosťou súdu a konajúceho sudcu je zabezpečiť taký procesný postup, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty.

Zároveň chce sťažovateľka uviesť, že k priesťahom v konaní došlo v čase od 3. 9. 2002 do 1. 8. 2003, ako to uviedol predseda okresného súdu, ale počas celého konania. V tejto súvislosti chce sťažovateľka zvýrazniť skutočnosť, že prvé pojednávanie sa konalo až po viac ako roku od podania odporu voči platobnému rozkazu. Teda nie je možné súhlasiť s názorom predsedu okresného súdu, že priesťahy v konaní od momentu podania žaloby do pojednávania konaného dňa 18. 02. 2002 boli spôsobené nesprávnym označením žalovaného zo strany žalobkyne.

Nie je možné súhlasiť ani s postupom súdu v čase od pojednávania, ktoré sa konalo dňa 15. 04. 2002 do pojednávania, ktoré sa konalo dňa 03. 05. 2004, v súvislosti s vykonávaním dôkazov, nakoľko takýto postup bol v rozpore s povinnosťou súdu robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov.

V zmysle uvedeného preto uvádzam, že sťažovateľka trvá na tom, aby Ústavný súd jej sťažnosti podanej osobne dňa 02. 02. 2004 vyhovel v plnom rozsahu a vydal rozhodnutie v zmysle petitu uvedeného sťažovateľkou v predmetnom písomnom podaní.“

Prehľad úkonov okresného súdu ním vykonaných v posudzovanom konaní, uvedený v písomnom vyjadrení predsedu okresného súdu, sa zhoduje s tým, čo vyplýva zo zistení ústavného súdu. Pri posúdení či došlo k zbytočným priesťahom v konaní však ústavný súd prihliadol na celý obsah predloženého spisu a bral do úvahy všetky okolnosti, ktoré z neho vyplývali.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorej prerokovanie na ústnom pojednávani - vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva - inak ústavný súd nepovažuje za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných na meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (I. ÚS 144/03).

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o s'ťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

S'ťažovateľka sa svojou s'ťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (II. ÚS 157/02, I. ÚS 76/03). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov.

Z judikatúry ústavného súdu ďalej vyplýva, že nie každý zistený priet'ah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v týchto veciach ústavný súd totiž prihliada aj na účel základného práva zaručeného uvedeným článkom (I. ÚS 27/02).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu.

1. Ústavný súd z vyžiadaného súdneho spisu okresného súdu zistil, že predmetom sťažnosťou napadnutého konania v konaní je nárok sťažovateľky na zaplatenie sumy 22 000 Sk z dôvodu vrátenia kúpnej ceny, z dôvodu odstúpenia sťažovateľky od kúpnej zmluvy pre vady predmetu kúpy. Sťažovateľka navrhla pôvodne rozhodnúť vo veci v rozkaznom konaní vydaním platobného rozkazu. Zmenou žalobného návrhu z 15. februára 2002 sťažovateľka upravila petit tak, že žiadala zaplatenie 22 200 Sk oproti vráteniu predmetu kúpy a nahradenie trov konania.

Základnými kritériami pre hodnotenie veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná na rozhodnutie o veci. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení poukázal na skutkovú zložitosť veci „... keďže žalobkyňa (sťažovateľka) tvrdila poskytnutie záruky na výrobok dlhšej, ako je zákonná, čo bolo spojené s rozsiahlejším dokazovaním, a to aj u zaniknutých firiem“. Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom súvisiaceho spisu okresného súdu zastáva názor, že predmetná vec nie je právne ani fakticky (skutkovo) mimoriadne zložitá, takže pri sústredenom a efektívnejšom postupe okresného súdu by ju bolo možné rozhodnúť bez zbytočných prietáhov.

2. Správanie sťažovateľky ako účastníčky konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd konštatuje, že samotná sťažovateľka výraznou mierou prispela k vzniku prietáhov v napadnutom konaní tým, že v žalobnom návrhu nesprávne označila žalovaného. V súvislosti s tým ústavný súd pripomína, že v sporovom konaní, akým je aj posudzované konanie, nesie procesnú zodpovednosť za riadne uvedenie návrhu na rozhodnutie vo veci samej, postup vo veci samej, predkladanie dôkazov a iných úkonov potrebných na dosiahnutie účelu takého konania vo výraznej miere účastník (§ 6, § 120 ods. 1 OSP a iné; IV. ÚS 85/04). Až na pojednávaní uskutočnenom 18. februára 2002, t. j. takmer po 2 rokoch od začatia konania na okresnom súde predložil právny zástupca sťažovateľky úpravu žalobného návrhu a navrhol okresnému súdu vykonať zámenu účastníkov na strane žalovaného. Okresný súd rozhodol na uvedenom pojednávaní uznesením, ktorým pripustil túto zámenu účastníkov na strane žalovaného.

Podľa stanoviska ústavného súdu nesprávne označenie žalovaného v žalobe je okolnosť, na ktorú ústavný súd musí prihliadnúť pri posudzovaní tvrdenia o porušení základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, pretože takáto okolnosť v zásade bráni súdu konať a rozhodnúť vo veci samej, a tým aj splniť účel tohto základného práva, ktorým je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu (I. ÚS 3/02, IV. ÚS 7/02).

Takéto konanie sťažovateľky výrazným spôsobom ovplyvnilo doterajšiu celkovú dobu konania na okresnom súde.

3. Použitím posledného kritéria, ktorým ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, bol postup okresného súdu.

Ústavný súd zistil dve ústavne významné dlhšie obdobia nečinnosti v postupe okresného súdu, ktoré mali výrazný vplyv na doterajšiu dĺžku sťažnosťou napadnutého konania. Uvedené obdobia nečinnosti trvali od 23. novembra 2000, keď bol predmetný spis preradený do registra C (z dôvodu podaného odporu), do 13. decembra 2001, keď okresný súd nariadil termín pojednávania (t. j. viac ako 1 rok), a od 1. augusta 2003, keď bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie správkyne konkurznej podstaty, do 17. marca 2004, keď okresný súd nariadil termín pojednávania na 3. máj 2004 (t. j. viac ako 7 mesiacov). V uvedenom období okresný súd nevykonával žiadne úkony smerujúce k odstráneniu stavu právnej neistoty.

Zhrňujúc uvedené ústavný súd konštatuje, že z celkovej doby trvania posudzovaného konania, t. j. viac ako 4 roky v ňom dochádzalo počas obdobia vyše 1 a pol roka k zbytočným prietáhom v konaní v dôsledku nečinnosti okresného súdu, hoci, ako už bolo uvedené, aj samotná sťažovateľka výraznou mierou prispela nesprávnym označením žalovaného k predĺženiu súdneho konania.

Vzhľadom na uvedené dospel ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v posudzovanom konaní došlo k porušeniu práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Okresný súd v predmetnej veci rozhodol rozsudkom sp. zn. 15 C 141/01 z 3. mája 2004, proti ktorému podala sťažovateľka 23. júna 2004 odvolanie. Keďže ústavný súd vyslovil, že nečinnosťou okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a vec nie je dosiaľ právoplatne skončená, prikázal v záujme zavŕšenia ochrany označeného základného práva sťažovateľky okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 50 000 Sk, čo zdôvodnila tým, že vzhľadom na nečinnosť okresného súdu jej nebola poskytnutá adekvátne a dostatočná právna ochrana.

Z citovaného textu ústavy a zákona o ústavnom súde vyplýva, že ústavný súd môže, avšak nemusí priznať primerané finančné zadosťučinenie. Vzhľadom na skutočnosť, že aj samotná sťažovateľka svojím správaním prispela k predĺženiu celkovej dĺžky predmetného konania (ako je konkrétnejšie uvedené v čl. II bod 2 tohto nálezu), ústavný súd považoval v tomto prípade výrok o porušení základného práva sťažovateľky v spojení s uložením povinnosti okresnému súdu konať a priznaním úhrady trov konania za dostatočnú ochranu jej základného práva.

K tomuto ústavný súd dodáva, že jeho fakultatívna právomoc priznať primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy v žiadnom rozsahu nijakým spôsobom nemodifikuje ani nerozširuje účel ochrany, ktorú ústavný súd poskytuje v konaní o namietanom porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. V súvislosti s uvedeným považuje ústavný súd za dôležité zdôrazniť aj to, že jeho právomoc priznať

primerané finančné zadost'učinenie podľa č. 127 ods. 3 ústavy s'ťažovateľovi, ktorého s'ťažnosti vyhovie v merite veci, nie je samostatným nárokom s'ťažovateľa na akési odškodnenie za prípadné prierahy v konaní príslušného štátneho orgánu, ale má len akcesorickú povahu. Satisfakčný potenciál rozhodnutia ústavného súdu teda nie je autonómny prvkom ním poskytovanej ochrany ani akýmsi paralelným titulom pre domáhanie sa tejto ochrany. Takýmto titulom je len a výlučne potreba chrániť konkrétne základné právo s'ťažovateľa a prostredníctvom tohto práva aj princíp právnej istoty (I. ÚS 211/03, I. ÚS 235/03).

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde a § 151 OSP ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania s'ťažovateľky, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. R. B., uplatnených v s'ťažnosti z 2. februára 2004. Ústavný súd zistil, že uplatnená suma trov právneho zastúpenia 8 796 Sk je nižšia ako suma vypočítaná ústavným súdom podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“), a preto neodporuje tejto vyhláške. Vzhľadom na to ústavný súd priznal právnemu zástupcovi s'ťažovateľky úhradu trov právneho zastúpenia v ním požadovanej výške.

Úhradu trov konania je krajský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou tohto rozhodnutia“ rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júla 2004